

UDVIKLINGSSTRATEGI

LAG FANØ-VARDE

2023 - 2027

Yngre, grønnere og aktive lokalsamfund i balance

Grønne lokalsamfund

Bæredygtig og stedbunden turisme som gavner lokalsamfundet

Et godt hverdagsliv med fokus på unge og børnefamilier

Indholdsfortegnelse

A. Redegørelse for processen for udarbejdelse af strategien.....	4
A1. Lokalsamfundets involvering	4
A2. Den lokale godkendelsesprocedure.....	5
B. Beskrivelse af den lokale aktionsgruppe	5
B1. Formålet med aktionsgruppens virke	5
B2. Aktionsgruppens netværk og samarbejdskapacitet.....	6
B3. Aktionsgruppens ressourcer og kompetencer	6
B4. Aktionsgruppens vurdering af områdets potentielle ansøgere og aktører	7
C. Beskrivelse/analyse af området	7
C1. Beskrivelse af områdets socioøkonomiske og geografiske situation	7
1. Infrastruktur.....	7
2. Natur.....	9
3. Særlige miljømæssige og klimamæssige forhold	10
4a. Erhvervsstruktur	10
4b. Turisme	12
5. Befolkning	12
6. Kulturelle forhold.....	14
7. Bæredygtig udvikling og grøn omstilling	15
8. Stedbundne ressourcer	16
D. Aktionsgruppens vurdering af de vigtigste lokale udfordringer og potentialer baseret på den udarbejdede SWOT-analyse.....	17
D2. SWOT – Styrker og svagheder, muligheder og trusler.....	17
D2. Udfordringer og potentialer	19
E. Udviklingsstrategiens vision	21
E1. Visionen.....	21
F. Udviklingsstrategiens indsatsområder og mål	21
F1. Indsatsområder	21
1. Grønne lokalsamfund – iværksætteri & produktion, lokal energioptimering & transport.....	21
2. Bæredygtig og stedbunden turisme som gavner lokalsamfundet.....	22
3. Et godt hverdagsliv med fokus på unge og børnefamilier	22
4. Indsatsområdernes og FNs verdensmål.....	23
F2. Indsatsområderne mål og målbare aktiviteter.....	24
F3. Fokus på bæredygtig og grøn udvikling.....	24
F4. Fokus på social inklusion, kønsligestilling og unge	25
F5. Samarbejde udenfor eget LAG-område	25
G. Aktionsgruppens egne prioriteringskriterier	25
H. Udviklingsstrategiens målsætninger, mål for indsatsområder og aktiviteter.....	26
H1 Erhvervsrettede mål og aktiviteter	26
H2 Mål og aktiviteter, der forbedrer rammevilkårene for udvikling af landdistrikterne	27
A. Bilag 1: dokumentation for høring og godkendelse	29

Dokumentation for medlemmers godkendelse af udviklingsstrategien	29
Dokumentation for at udviklingsstrategien har været i høring hos kommuner og region	31

A. Redegørelse for processen for udarbejdelse af strategien

A1. Lokalsamfundets involvering

Stiftelsen af den nye LAG

Processen frem mod stiftelsen af en ny lokal aktionsgruppe for kommunerne Fanø og Varde blev den 27. april 2022 indledt med et informationsmøde om den nye programperiode. Samtidig kunne de fremmødte komme med deres første tilkendegivelser i forhold til ønsker og input til en ny udviklingsstrategi. Mødet viste en entydig opbakning. I perioden frem til datoen for den stiftende generalforsamling pågik en massiv kommunikationsindsats for at fortælle om LAG-arbejdet på sociale medier, i trykte medier og via nyhedsbreve. Til den stiftende generalforsamling var tilmeldt 104 medlemmer til den nye lokale aktionsgruppe.

Bestyrelsesmøder og dialogmøde med inddragelse af interessenter/videnspersoner

Arbejdet med den nye udviklingsstrategi blev indledningsvis drøftet og besluttet i den nye bestyrelse for LAG Fanø-Varde. Arbejdet begyndte med en workshop i bestyrelsen, hvor LAG koordinatorene sammen en ekstern konsulent havde forberedt et forslag til en SWOT-analyse. Bestyrelsen udarbejdede på workshoppen det første bud på indsatsområder og input til en vision for det kommende LAG Fanø-Vardes arbejde.

Oplægget til SWOTen var dels baseret på analysen og dels på interviews med lokale interessenter og videnspersoner. Interviewpersonerne var blevet bedt om at kommentere på SWOT-analysen med følgende spørgsmål:

Tendenser og analyse

- Hvad er de nyeste tendenser indenfor XX (vidensområde), der har betydning for Fanø-Varde? Hvad har ændret sig ift. for 5-8 år siden?
- Hvilke temaer er det vigtigt, at en analyse og SWOT af Fanø-Varde beskæftiger sig med?
- Hvad er styrke, svagheder, muligheder, trusler ift. XX (vidensområde) omkring Fanø-Varde?

Indsatsområder

- Hvilke er de væsentligste udfordringer at håndtere, og hvilke er de vigtigste potentialer at udnytte?
- Hvilke indsatsområder kan LAG'en med fordel fokusere på og hvorfor?
- Hvad skal der til for at skabe levende lokalsamfund?

Følgende personer blev interviewet:

- Peer Kristensen, direktør, Destination Vesterhavet
- Finn Erik Kristiansen, direktør, ProVarde
- Hans Peter Follmann, destinationschef, Vadehavskysten
- Karsten Rieder, direktør, Business Esbjerg
- Anne Hammer, klimakoordinator, Fanø Kommune
- Christine Schoop Gärtner, fagkoordinator Erhverv & bæredygtighed, Varde Kommune
- Jørgen Nielbæk, chefkonsulent, Varde Kommune
- Jacob Kristian Bay, konsulent, udvikling og kultur, Fanø Kommune
- Annette Aagaard, lektor, institut for Sociologi, miljø og Erhvervsøkonomi, SDU
- Egon Noe, Centerleder, Center for Landdistriktsforskning, SDU (deltog på dialogmødet)

Efter det første bestyrelsesmøde blev der arbejdet videre med strategien. I slutningen af november blev der afholdt et dialogmøde, hvor både bestyrelse og LAG-medlemmer deltog. Her kom der yderligere input og præciseringer til indsatsområder og aktiviteter, og Egon Noe fra SDU gav sine input til de foreløbige tanker. Midt i december blev der afholdt et arbejds møde for bestyrelsen, hvor vision og indsatsområder og mål blev fastlagt.

Primo januar var bestyrelsen samlet til endelig gennemgang, kommentering og godkendelse af strategien.

A2. Den lokale godkendelsesprocedure

Jf. Bekendtgørelsen blev LAG Fanø-Vardes udviklingsstrategi den 11. januar 2023 sendt i 14 dages høring ved følgende offentlige myndigheder:

- Fanø Kommune
- Varde Kommune
- Region Syddanmark

Den 26. januar 2023 blev udviklingsstrategien sendt til LAG Fanø-Vardes medlemmer med link til online afstemning. Frist for besvarelse af online afstemning var 9. februar 2023.

B. Beskrivelse af den lokale aktionsgruppe

B1. Formålet med aktionsgruppens virke

LAG Fanø-Vardes mål og virke handler om at understøtte en lokalstyret udvikling. Den daglige dialog med de lokale ildsjæle, foreninger, virksomheder og iværksættere går primært gennem LAG koordinatorene, som sender opfordringer ud i lokalsamfundene om at søge LAG puljen, holder informationsmøder, støtter og vejleder ansøgerne. Dette har været fremgangsmåden i den forgangne LAG programperiode og vil fortsat være den primære måde at arbejde med LEADER-principperne, hvor ideerne og initiativet til udvikling ligger ude hos lokalbefolkningen. Der er gennem årene opbygget viden og opmærksomhed omkring LAG Fanø-Vardes virke og formål i lokalsamfundet.

Information om LAG Fanø-Vardes indsatsområder og mål til lokalsamfundene i Varde Kommune og på Fanø er vigtig. LAG Fanø-Varde tager løbende dialogen og kommunikerer information ud om de projekter/initiativer, som enten har modtaget støtte, eller som er blevet gennemført.

Afviklingen af møderne i bestyrelsen spiller en væsentlig rolle. Målet er at sikre, at LAG Fanø-Varde er en tydelig aktør ude i lokalområderne. Bestyrelsesmøderne afholdes derfor på skift mellem de to kommuner og oftest helt ude lokalt i den lokale idrætshal, i forsamlingshus, hotel mv. Møderne indledes oftest med et besøg hos nogle af de mange lokale støttemodtagere.

Bestyrelsen agerer i det hele taget lokalt ved at være repræsentanter for lokalsamfundet. I Fanø-Varde er repræsentationen sikret ved, at bestyrelsesposterne er delt lige mellem de to kommuner. LAG Fanø-Varde anvender mange ressourcer på at gøre opmærksom på foreningens virke og mål, når der skal vælges medlemmer til bestyrelsen. Medlemskartoteket er derfor også et væsentligt redskab i den forbindelse, hvor LAG Fanø-Varde vil bestræbe sig for at involvere medlemmerne mest muligt fx ved at udsende nyhedsmails.

B2. Aktionsgruppens netværk og samarbejdskapacitet

LAG Fanø-Varde vil også i den nye periode arbejde gennem og med de netværk, LAG Fanø-Varde er forbundet med. Herunder er regionen og de to kommuner og de erhvervsorganisationer, der er knyttet til de to kommuner, samt lokale foreninger og sammenslutninger, der naturligt skal føres en dialog med, når det handler om den lokale udvikling (eksempelvis borgerforeninger, lokale udviklingsråd mv.). Via de to kommuners involvering har det hidtil været en naturlig del af den lokale LAG at kunne integrere de lokale sektorer og interessegrupper.

LAG Fanø-Varde tilstræber en så bred repræsentativ afspejling af befolkningen i bestyrelsen som muligt. I den nye periode vil LAG'en have en særlig prioritering omkring projekter, som kan tilgodese de unge i området, og som på sigt kan være med til at fastholde eller tiltrække flere unge til kommunerne. LAG Fanø-Varde ser det som afgørende, at lokalsamfundene kan tiltrække flere unge familier. Det er derfor også afgørende, at bestyrelsen lægger vægt på at nå ud til de yngre borgere i kommunerne ifm. de kommende møder og generalforsamlinger.

B3. Aktionsgruppens ressourcer og kompetencer

Bestyrelsesmedlemmerne i LAG Fanø-Varde har alle flere bestyrelsesposter i lokalsamfundet ud over LAG. Bestyrelsens kompetencer findes i det netværk og den viden, bestyrelsesmedlemmerne besidder fra de mange forskellige foreningsbestyrelser. Dette giver en stor berøringsflade for aktionsgruppen. Dette gør bestyrelsen stærk ift. at kunne arbejde med LEADER-principperne og til at kunne udarbejde en vedkommende og relevant udviklingsstrategi for hele Fanø-Varde området.

Bestyrelsen har ingen eller næsten ingen ressourcer og kompetencer ift. at efterleve de mange forvaltnings-, overvågnings- og evalueringskrav, der gælder – og hvor nye krav løbende bliver tilføjet. De nødvendige kompetencer, som skal sikre, at disse krav skal efterleves, sikres via en aftale om understøttelse af bestyrelsen ved en koordinatorfunktion. LAG Fanø-Varde planlægger nedenstående organisering af opgaven med at gennemføre udviklingsstrategien:

Gennemførelse af bestyrelsesmøder

LAG Fanø-Varde planlægger i den nye periode at afholde 4 faste bestyrelsesmøder årligt, hvoraf de to møder er uddelingsmøder. Møderne afholdes på skrift mellem de to kommuner, henholdsvis på Fanø og i Varde Kommune.

Proces for valg af koordinatore (ansættelse/konsulentkontrakt)

Det er LAG Fanø-Vardes ønske at fortsætte det gode samarbejde med kommunerne, hvorved LAG Fanø-Varde og de to kommuner indgår en administrationsaftale omkring løsning af koordinatorfunktionen.

Procedure for administration af drifts-/projektmidler

Driftsmidler administreres af koordinatorene, hvor begge vil få adgang til netbank for betaling af fakturaer. Fakturaer underskrives af formanden. Ved hvert bestyrelsesmøde fremlægges et kontoudtog til bestyrelsens orientering. Årsregnskabet udarbejdes af en ekstern registreret revisor til bestyrelsens godkendelse og senere godkendelse på den ordinære generalforsamling.

Procedure for sikring af habilitet i bestyrelse/koordinator

Teksten fra §11, stk. 3 vedr. habilitet sættes på dagsordenen ved bestyrelsesmøder med uddeling af midler.

Sikring af gennemsigtighed i prioritering af projekter

Der offentliggøres et referat fra alle uddelingsmøderne og udsendes en pressemeddelelse om hvilke

projekter, bestyrelsen har valgt at indstille, indstillingsbeløb mv. Referat indeholder projekttitel og ansøger. Forud for en ansøgningsrunde gennemgås aktionsgruppens prioriteringsværktøj, og det oplyses til ansøgerne, at den samlede uddelingsramme kan foranledige, at bestyrelsen skal prioritere. Af referatet fremgår det også, som det også gør i habilitetsskemaet, om der er bestyrelsesmedlemmer, som har været erklæret inhabile.

Procedure for løbende overvågning og evaluering af udviklingsstrategiens gennemførelse

Ved alle uddelingsmøder præsenteres bestyrelsen for en oversigt over projekterne – både dem som har modtaget støtte og de nye ansøgninger. I oversigten sammenholdes projekterne/ansøgningerne med målsætningerne i udviklingsstrategien. Desuden drøftes status på strategien fast på bestyrelsesmødet forud for årsrapporten.

Hvordan bestyrelsen løbende vil sikre tilstedeværelsen af den nødvendige viden og kompetencer

Den socioøkonomiske fordeling sikres via vedtægternes valgprocedure, således at de lokale foreninger, det lokale erhvervsliv og øvrige borgere er repræsenteret i bestyrelsen. Udover dette kan relevante kompetencepersoner indkaldes til at deltage på møder efter behov; det kunne være fagpersoner indenfor bæredygtig udvikling, turismeerhvervet eller unge, som kunne give deres perspektiv på lokalstyret udvikling.

B4. Aktionsgruppens vurdering af områdets potentielle ansøgere og aktører

LAG Fanø-Vardes område på Fanø og inden for Varde Kommune er kendetegnet ved at have et stort omfangsrigt foreningsliv og ved at have mange små dygtige iværksættervirksomheder. Der er i begge i kommuner en stærk traditionshistorie for frivilligt arbejde og foreningsliv. For mange virksomheder handler potentialet om den turisme, der kendetegner Fanø og specielt den vestlige del af Varde Kommune. I Varde Kommune kan potentialet også ligge i opstarten eller udviklingen af mindre produktionsvirksomheder og håndværksvirksomheder. I LAG Fanø-Varde forudses det, at den grønne omstilling vil komme til at fylde meget i erhvervsprojekterne.

Den demografiske udvikling spiller en stor rolle i forhold til den fremtid, kommunerne ser ind i. Børnefamilierne er grundstenen for at kunne bevare det levende lokalsamfund. LAG Fanø-Varde vurderer, at mange potentielle ansøgere vil være optaget af at lave projekter, som kan skabe liv i lokalsamfundene, og som bevarer nogle af de basale serviceområder, samt bevarelsen og udviklingen af steder og miljøer, som er omdrejningspunktet for livet i lokalsamfundet. LAG Fanø-Varde håber på at se flere ansøgninger omhandlende miljøer og foreninger, som har fokus på børn, unge og det gode familieliv i kommunerne.

C. Beskrivelse/analyse af området

C1. Beskrivelse af områdets socioøkonomiske og geografiske situation

1. Infrastruktur

Trafikforhold

Færgen er helt central i forhold til Fanø Kommunes infrastruktur, da den er den eneste forbindelse til og fra ø-kommunen, og både ind- og udpendling er i stigning. Overfartstiden til Esbjerg er 12 minutter. I

dagtimerne, for den største del af året, er der en frekvens på 3 afgang i timen og færre afgang i yderperioderne. Det overordnede vejnet på Fanø består af Landevejen mellem Nordby og Sønderho, hvor der er 3 nedkørsler til stranden på vestsiden af øen. På Fanø er der efterspørgsel på flere cykelstier for at mindske antallet af biler på øen, især i sommerperioden, hvor der er meget pres på vejnettet pga. de mange turister. De lokale benytter i stor stil cyklen i hverdagen, når de skal transportere sig fra øen for at gå i skole eller på job på fastlandet. Fra Sønderho kører rutebussen til færgen og til Fanø Skole. Rejsen i bil fra Sønderho til færgen tager cirka 15 minutter. I alt kan man nå 125.900 arbejdspladser inden for en afstand på 60 minutter fra Nordby.

Fundamentet for infrastrukturen i Varde Kommune er de 500 km veje, 250 km stier og 132 km cykelstier, der er i kommunen. Borgerne er i deres hverdag i høj grad afhængige af disse veje og stier. Varde Kommune dækkes af offentlig transport fra Sydtrafik i form af busruter, primært til skolekørsel, og tog samt fleksible tilkøbsordninger fra Sydtrafik (Flextur, Flexung og Plustur). Den kollektive trafik i den klassiske form er under pres pga. det store geografiske dækningsområde og få passagerer, og der gøres meget brug af privatbilisme qua de store afstande i kommunen. Der er en stor efterspørgsel på flere cykelstier i lokalbefolkningen, bl.a. pga. stigende tung trafik.

Mange pendler ud af Varde Kommune til arbejdspladser uden for kommunen. Den største del af udpendingen er til Esbjerg Kommune. I alt kan man nå 185.000 arbejdspladser inden for en afstand på 60 minutter fra Varde by.

Uddannelsesforhold

Fanø Kommune har en folkeskole som eneste grundskoletilbud. Skolen holder med få undtagelser to spor op til og med 9. klasse samt et 10. klasses tilbud. Enkelte elever går i skole på fastlandet i Esbjerg Kommune, herunder elever med behov for et specialiseret skoletilbud. Gymnasiale uddannelser, erhvervsuddannelser og universitet finder man som Fanøborger i Esbjerg. Afstanden fra Fanø til uddannelsesinstitutionerne i Esbjerg Kommune er kort (inden for 30 minutter). Fanø Kommune samarbejder samtidig med Esbjerg Kommune og Varde Kommune om at tiltrække flere uddannelser til Esbjerg. Senest er det således blevet besluttet at opstarte både jura- og medicinstudiet i Esbjerg.

I Varde Kommune er der 19 folkeskoler, heraf 7 af skolerne går til og med 6. klasse, og de resterende er overbygningsskoler til og med 9. klasse. 10. klasses tilbuddet er samlet på ét sted for hele kommunen, og på samme lokation som STX, HF og HHX. Det specialiserede skoletilbud er ligeledes samlet på en skole for hele kommunen. Yderligere har Varde Kommune 5 friskoler og 5 efterskoler. Hvor der er god mulighed for at tage en ungdomsuddannelse i Varde Kommune, skal man til Esbjerg eller andre større byer for at tage en videregående uddannelse.

Bevarelsen af den gode uddannelsesmæssige infrastruktur er væsentlig for arbejdsmarkedet og for virksomhedernes udviklingsmuligheder.

Sundhed

Fanø Kommunes sundhedstilbud til borgerne er praktiserende læger i et fælles lægehus. I Varde Kommune tilbydes borgerne praktiserende læger i private eller fælles lægehuse, ligesom der i Varde er et sundhedscenter med bl.a. blodprøvetagning, hjerterytmeundersøgelse, vagtlæge m.m. Speciallæger og sygehus findes i Esbjerg Kommune, som en del af Region Syddanmark. Der har over en årrække været udfordringer med at tiltrække praktiserende læger til Varde Kommune, hvorfor den nye lægeuddannelse i Esbjerg er imødeset. På Fanø har man et 24 timers ambulance beredskab, ligesom der altid er personale på

vagt, hvis færgen skal hente en ambulance fra øen. Esbjerg Sygehus – Syddansk Universitetshospital er i kort afstand fra færgeankomsten i Esbjerg – cirka 5 minutter. I alt kan responstiden forventes at være 15 minutter. I snit ligger responstiden i Varde Kommune på samme niveau inden for 15 minutter. Ydermere tilkaldes helikopter ved akutte uheld, hjertestop mv. Et nyere tiltag ift. sundhedsberedskabet er et frivilligt korps af hjerteløbere, som rykker ud fra ”nabolaget” til hjertestop med en hjertestarter.

Energi

På Fanø og i det meste af Varde Kommune varetages elforsyningen af netselskabet for strøm, N1. I Varde Kommune står Din Forsyning for vandforsyningen i Varde samt en række andre byer i kommunen. Den resterende del af kommunen forsynes med vand og varme fra ni mindre varmekilder. På Fanø står Fanø Vand A/S for vandforsyningen. På Fanø er der i Nordby etableret fjernvarmeforsyning fra fastlandet til de fleste huse. Den øvrige del af øen har individuel varmeforsyning, der primært kommer fra elvarme og brændeovne, hvilket ikke er særlig klimavenligt, og desuden kan det være en økonomisk udfordring.

Den nærværende energikrise har sat fart på nye varmeprojekter i Varde Kommune. Det er udrulning af fjernvarme som alternativ til gasopvarmning og/eller lokale energifællesskaber i de mindre samfund. Men også i Varde er der i visse tyndtbefolkede områder flere husstande, som har individuel varmeforsyning, og hvor der ikke forventes fjernvarme i den nærmeste fremtid.

Dækningsgrad (internet)

I forhold til dækningsgraden indenfor kommunen for adresser med adgang til 1.000 Mbit/s download målt på udbudte hastigheder er Fanøs indbyggere (og gæster) noget dårligere stillet end indbyggerne i Varde Kommune. I Varde Kommune er tallet for dækningsgraden 95%, og på Fanø er den kun 43%. Der er således behov for yderligere dækning på Fanø.

2. Natur

Naturen er en vigtig stedbunden ressource i Varde og Fanø Kommune, hvor naturen er en central del af begge kommuners turisme-, branding- og bosætningsstrategier. Og med god grund idet naturen er tæt på og let tilgængelig for både befolkning og turister. Anvendelsen af naturen som ressource er ligeledes gældende for landbruget i begge kommuner. Den mere traditionsbundne fritidsanvendelse ifm. jagt og fiskeri er også tilstedeværende i begge kommuner. Bevarelsen og udviklingen af naturen er en afvejning mellem beskyttelses- og benyttelsesinteresser. Store arealer af naturen er beskyttet efter naturbeskyttelsesloven, og adgangen til store dele af kommunernes naturområder er ligeledes sikret ved lovgivningen, idet der er tale om offentlig natur.

Varde og Fanø kommune er præget af meget varieret og attraktiv natur med god tilgængelighed.

Nationalpark Vadehavet, hvor et stort areal er blevet optaget på UNESCO's liste over naturverdensarv, omkranser Fanø og den sydlige del af Varde Kommune ved Skallingen og Ho Bugt. Hele Fanø Kommune er en del af Nationalpark Vadehavet, og nationalparken går – via Varde Ådal – helt ind til Varde by. Nationalpark Vadehavet er et af verdens mest værdifulde tidevandsområder, og for en lang række vandfuglearter er Vadehavet den vigtigste rasteplass samt et af de vigtigste overvintringsområder i Europa. Flere end 10 millioner vandfugle passerer hvert år Vadehavet, hvilket giver mulighed for helt unikke naturoplevelsesmuligheder.

Ud over Nationalpark Vadehavet kan Varde Kommune tilbyde flotte og storslåede badestrande ved Vesterhavet samt den 22.526 ha store Naturpark Vesterhavet. I naturparken er der mulighed for store

naturoplevelser ved den genskabte Filsø – Danmarks sjette største sø – som er blevet et meget værdifuldt naturområde og et levested for mange af de dyr og planter, der er karakteristiske for Vestjylland.

Fanø udgør en del af det internationale beskyttelsesområde, Natura 2000, ligesom mere end 50 % af øen udgør værdifuld natur (§ 3 i Naturbeskyttelsesloven. Naturbeskyttelsen rammesætter de udviklingsmuligheder, der findes på øen.

I det såkaldte Naturkapitalindeks (2021), som er en landsdækkende opgørelse over hvilken kvalitetstilstand naturen er i målt på kommuneniveau, herunder vurderet ud fra biodiversitetsniveauet, ligger Fanø Kommune på første pladsen blandt alle kommuner i hele landet med 87 point. Varde Kommune ligger ifølge opgørelsen fra Århus Universitet på en 22. plads med 32 point.

3. Særlige miljømæssige og klimamæssige forhold

Fanø har eget grundvandsmagasin midt på øen, hvorfra Fanø Vand leverer drikkevand til hele øen. På en ø som Fanø er grundvandsmagasinet begrænset. På det seneste har Fanø Kommune oplevet, at drikkevandet ikke kunne leve op til de krav, der gælder for indholdet af PFAS. Der opleves i mindre grad forurening af drikkevandet fra pesticider.

I Fanø Kommune er den manglende kloakering af øens sommerhusområder et stigende problem for den omgivende natur, som bliver udsat for udledning af spildevand med et højt næringsindhold. I takt med at sommerhuse er blevet til feriehuse og bliver udstyret med flere vaske- og opvaskemaskiner, spabade mv. samtidig med, at husene bliver brugt af flere i længere perioder af året, stiger forureningen og nærringspåvirkningen ligeledes.

Både Fanø Kommune og Varde Kommune er ramt, når det kommer til forureningen af havfald. Den marine forurening kan naturligvis ramme turismen, senest har PFAS målinger i havskummet vækket bekymringer for badegæsternes sundhed. Havfaldet er et stort problem for dyrelivet på kysterne.

Som mange andre kystkommuner oplever man i Varde og Fanø Kommuner udfordringer ift. det stigende havvand og øgede ekstreme vejr-situationer. I Fanø Kommune pålægger de nye prognoser for stormflod og stigende havvand, at digerene skal forhøjes for at beskytte øen mod oversvømmelser. I Fanø Kommune oplever man også en stigende højde på grundvandsstanden og problemer med at det såkaldte bagvand ikke løber af øen.

Ser man på den relative klimagasudledning fordelt på sektorer i de to kommuner, fylder den samlede udledning fra energiproduktionen mest på Fanø med 70 % af den samlede udledning. I Varde er det landbruget, som står for den største andel af den samlede udledning af klimagas i kommunen med 69%.

I Varde Kommune stammer det meste af udledningen fra landbrugsproduktionen, da kommunen er en stor landbrugskommune med et stort geografisk areal, hvor der produceres langt flere fødevarer, end borgerne selv kan forbruge. Den største CO2 udledning kommer via husdyrfordøjelsen, da Varde Kommune er en af de kommuner, hvor flest malkekvæg opdrættes. Transport fylder også godt i udledningen med henholdsvis 13% på Fanø og 10% i Varde Kommune, pga. af de store geografiske afstande. Energiforbruget i Varde Kommune står for 19% af den samlede klimagasudledning mod 70 % på Fanø.

4a. Erhvervsstruktur

Der er cirka 1100 arbejdspladser i alt på Fanø. Erhvervsstrukturen i Fanø Kommune er karakteriseret ved en stærk specialisering inden for turisme og de heraf afledte erhverv inden for bl.a. håndværk, restauration og detailhandel. De private arbejdspladser udgør 70% af det samlede arbejdsudbud i kommunen. Her

dominerer "Serviceerhverv" med cirka 28% og "Handel og transport" med cirka 22%. Dette er både over landsgennemsnittet og for regionen som helhed. "Bygge- og anlæg" fylder også forholdsmæssigt meget sammenlignet med regionen og hele landet. "Industri" og "Primære erhverv", som tæller landbruget, fylder mindre.

Fordelingen mellem private og offentlige arbejdspladser er det samme som i landet som helhed.

Når det handler om den øvrige beskæftigelse blandt indbyggerne i Fanø Kommune kan man se, at arbejdspladserne i den offentlige sektor fylder meget. 42% af udpenderne er ansat i den offentlige sektor, primært inden for Esbjerg Kommune. Det samme gør sig gældende for 41% af indpendlerne. For serviceerhvervet på Fanø betyder indpendling af arbejdskraft meget. 28% af indpendlerne arbejder i serviceerhvervene og 20% inden for Handel og transport. 8% af indpendlingen er beskæftiget inden Bygge/anlæg.

Andelen af befolkningen (de 25-66 årige) i beskæftigelse i henholdsvis Varde og Fanø Kommune er 74% for Fanø Kommune og 78,5% i Varde Kommune. Landsgennemsnittet er 75,9%.

Når det handler om statistikken på etableringen af nye virksomheder, ligger Fanø Kommune i top med en etableringsrate på 5,9 i 2019. Det er således blevet etableret 14 nye virksomheder i kommunen i 2019. Det er højere end landsgennemsnittet. I Varde Kommune var tallet i 2019 129 nye virksomheder, hvilket giver en rate på 4,1.

I Varde Kommune er der cirka 22.100 arbejdspladser. Inden for Varde Kommune er de fleste private arbejdspladser fordelt mellem "Handel og transport", "Serviceerhverv" og "Industri". Varde Kommune har forholdsmæssigt mange arbejdspladser inden for "Industri" og "Primære erhverv", hvor landbruget dominerer sammenlignet med landet som helhed. Cirka 9% af arbejdspladserne i Varde Kommune i det private er i de primære erhverv (cirka 1400 beskæftigede personer). I hele landet er det 3%.

I det store billede fordeler arbejdspladserne i Varde Kommune med 72% inden for det private. 1768 (7%) har job i det offentlige, 5% inden for undervisning, 12% inden for Sundhed og socialvæsen og 2% inden for øvrig offentlig sektor.

Den største pendlingsaktivitet i Varde Kommune finder sted inden for den offentlige sektor. 40 pct. Af indpendlerne i kommunen arbejder i den offentlige sektor, mens 28 pct. Af udpenderne i kommunen pendler for at arbejde i den offentlige sektor uden for kommunen.

LAG Fanø Varde dækker et område, som er præget af mange små og mellemstore virksomheder, ligesom mange virksomheder er ejerledet. Udviklingen i disse virksomheder og iværksætteriet er væsentlig for både skabelsen af nye arbejdspladser og bevarelsen af eksisterende arbejdspladser i de to kommuner. Turismeerhvervet fylder meget i begge kommuner.

I Varde Kommune er det primære erhverv i landbruget og de afledte erhverv ligeledes afgørende. Fanø Kommune har en større etableringsrate ift. andelen af nye virksomheder end man ser det i resten af Region Syddanmark. Varde Kommunes etableringsrate ligger i den lave ende set ift. resten af regionen.

Beskæftigelsesgraden i de to kommuner har over de seneste år været tæt på fuld beskæftigelse, hvilket kan blive en udfordring ift. de lokale virksomheders mulighed for at vækste og udvide deres forretning.

4b. Turisme

Turismen betyder meget i begge kommuner. Med en turismeandel på lidt over 29% i 2020 var Fanø den kommune i Danmark, hvor turismen fyldte relativt mest af den samlede økonomi. Fanø har et stort udbud af overnatningsmuligheder med sommerhuse, ferielejligheder, campingpladser, et stort udbud af B&B i private hjem, og med nye investeringer går udviklingen i retning af et endnu bredere udbud med bl.a. nye hotel og kroværelser.

Turisterne på Fanø er generelt mere tilfredse end turisterne i den resterende del af Syddanmark, og en meget stor del af de besøgende vil anbefale et besøg Fanø til venner og familie. Gæsterne opfatter Fanø som et rent og pænt sted med god vedligeholdelse.

Knap så tilfredse er gæsterne med sammenhængen mellem pris og kvalitet ift. den udbudte service og ydelser. Turisterne bruger ifølge statistikken heller ikke så mange penge under deres ophold på Fanø, som de gør i de andre turistkommuner. Det store antal turister på øen betyder på den ene side en vigtig indtægtskilde for det lokale erhvervsliv, og på den anden side lægger det pres på infrastruktur og lokalbefolkningens accept.

Varde Kommune er den 2. største turistkommune i Danmark målt på antal overnatninger med 4,7 mio. overnatninger i 2019. Turismen har stor økonomisk betydning for Varde kommune og stod i 2019 for 21% af den samlede værditilvækst og for 21% af den samlede beskæftigelse i kommunen.

75% af gæsterne overnatter i feriehus, mens camping er den næststørste overnatningsform. De tyske turister udgør langt den højeste andel af overnatninger med 70%, mens danskerne udgør 23%.

Turisterne er kendetegnede ved at være loyale gæster, som i mange tilfælde kommer igen og igen, og som har en høj vilje til at anbefale området.

En stor del af overnatningerne ligger i sommermånederne, og derfor er der fokus på at sprede gæstebesøgene ud over året, både for at mindske presset i de primære turistområder og samtidig gøre det nemmere for turistvirksomhederne at rekruttere helårsansatte. Turismeerhvervet er udfordret af mangel på arbejdskraft, hvilket kan få konsekvenser for turismeudviklingen i kommunen. Der er også fokus på en bæredygtig turisme, hvor kvalitet prioriteres fremfor kvantitet. Dette er en vigtig faktor, for at det store antal af turister til stadighed ses som et aktiv også i lokalsamfundene.

Turismeerhvervets vigtighed og betydning for de to kommuner er tydelig, og det gælder om at sikre, at turismen giver værdi for både lokalsamfund og turister.

5. Befolkning

Varde Kommune er med 1240 km² Danmarks arealmæssigt femtestørste største kommune med ca. 49.700 indbyggere, hvoraf 51,9 pct. er i den erhvervsaktive alder (25-66 år). Det er under gennemsnittet for Syddanmark på 52,5 pct. I Varde Kommune har man oplevet en tilbagegang i befolkningen på 3% i perioden fra 2012 – 2022. Indbyggerne i Varde Kommune har en høj forventet levetid på 81,7 år sammenlignet med resten af Danmark med et gennemsnit på 81,1 år

Fanø Kommune er Danmarks næstmindste kommune med 3430 faste indbyggere, hvoraf kun 46,2% er i den erhvervsaktive alder (25-66 år). Det er under gennemsnittet for Syddanmark på 52,5%. Fanø Kommune har i perioden 2012-2022 oplevet en fremgang i antallet af indbyggere på 6%.

Nettotilflytningen til kommunen i perioden 2019 til 2020 er størst for personer med en årsindkomst over 300.000 kr. Fanø Kommune har en af de laveste andele af 25-34 årige uden uddannelse i Syddanmark.

Selvom befolkningsudviklingen ser gunstig ud ift. antallet af indbyggere i Fanø Kommune, er prognosen anderledes problematisk, når man ser på udviklingen i alderssammensætningen. Antallet af indbyggere i den erhvervsaktive alder er i perioden fra 2016-2021 faldet med 5% og prognosen er et fald på 9% frem mod 2041. I samme periode er gruppen af indbyggere i alderen over 67 år steget med 24% og prognosen siger 32% frem mod 2041. I befolkningsregnskabet bliver der født 118 færre indbyggere, end der dør, og hvis der ikke flytter flere børnefamilier til øen, vil tendensen forværres.

Udover tilbagegang i befolkningen i Varde Kommune tegner ydermere befolkningsudviklingen for Varde Kommune et dystert billede ift. alderssammensætningen. Andelen af indbyggere i den arbejdsdygtige alder (25-66 år) faldt i 2016-2021 med 2 %, men forventes at falde med 14 % frem mod 2041 (landsprognosen er -2% i perioden 2021-2041). Andelen af over 67-årige steg i 2016-2021 med 12%, men aldersgruppen forventes at stige med 33% i årene 2021-2041. Her følger Varde Kommune mere landsgennemsnittet, som er 34%.

Samlet set er det således i begge kommuner en udfordring med en stigning i andelen af ældre ift. den samlede befolkning. Der fødes færre børn, ungdomsårgangene bliver mindre og der bliver færre i den erhvervsaktive alder. I Varde er der desuden negativ befolkningsudvikling. Prognoserne viser at disse tendenser forventes at fortsætte for både Varde og Fanø.

Befolkningstætheden i Varde Kommune er 40 indbyggere pr. kvadratkilometer og i Fanø Kommune 59 indbyggere pr. kvadratkilometer.

Socioøkonomisk status (2020-tal)

I Fanø Kommune fordeles den økonomiske status blandt de 25-66 årige (Cirka 1600 indbyggere) således: 7,8% er uden for arbejdsstyrken f.eks. studerende, 12,3% er pensionister, 2,1% midlertidig uden for arbejdsstyrken, 3,0% registreret som ledige, 65,2% Lønmodtagere og 9,6% selvstændige og medhjælpende ægtefæller.

I Varde Kommune (cirka 25.794 indbyggere) fordeles det således: 5% uden for arbejdsstyrken eller studerende, 10,9% pensionister, 3,4% midlertidig uden for arbejdsstyrken, 2% ledige, 73,1 lønmodtagere og 5,6% Selvstændige og medhjælpende ægtefæller.

For begge kommuner, dog især Varde, er det gældende, at andelen af ledige er lav, tæt på fuld beskæftigelse, hvilket kan begrænse væksten i virksomhederne.

Huspriser

Den gennemsnitlige kvadratmeterpris for huse i Fanø Kommune er 13.030 kr. i 2021, hvilket er højere end regionsgennemsnittet på 10.834 kr. pr. m². Huspriserne i kommunen er i perioden 2018 til 2021 steget med 21 pct. Denne stigning er blandt de højeste i regionen i perioden.

I Varde Kommune er den gennemsnitlige kvadratmeterpris for huse 8.094 kr. i 2021, hvilket er under regionsgennemsnittet på 10.834 kr. pr. m². Kommunen har i perioden 2018 til 2021 kun oplevet en stigning i huspriserne på 2 pct. Det er vigtigt at bemærke, at der er stor forskel på huspriserne i forskellige områder af kommunen, hvor der er høje huspriser i sommerhusområderne, mens huspriserne inde i landet ikke stiger.

Indkomst

Den gennemsnitlige indkomst pr. indbygger i Fanø Kommune er 345.687 kr. I Varde Kommuner er den gennemsnitlige indkomst pr. indbygger 329.416 kr. For region Syddanmark er tallet 329.762 kr. mens den gennemsnitlige indkomst pr. indbygger for hele landet er 353.737 kr. Andelen af indbyggere som tjener end 500.000 kr. er det samme på Fanø som landet som helhed. I Varde Kommune er denne andel næsten 10% lavere. Den største indkomstgruppe i Fanø Kommune er gruppen, som har mellem 200.000-299.999 kr. på nogenlunde samme niveau som gruppen, som har en indkomst mellem 300.000-399.999 kr. I Varde Kommune er den mest almindelige indkomst mellem 300.000-399.999 kr.

Fanø kan karakteriseres ved højere huspriser og højere lønindtægter end gennemsnittet for området, mens huspriserne i Varde Kommune er lavere end områdets, også selvom sommerhusene bringer prisen op for hele kommunen.

6. Kulturelle forhold

Fanø

Fanø Kommune er et levende lokalsamfund, hvor der er et stort udbud af detailhandel, et levende foreningsliv og et rigt kulturudbud. Fanø er et sted, hvor man mærker, ser, hører og bruger traditionerne som en naturlig del af hverdagslivet. I de to velbevarede skipperbyer Nordby og Sønderho møder man Fanøs markante bygningsarv i form af Fanøhusene, hvor enkelte står velbevarede (og beboet), selvom de kan dateres tilbage til 1700-tallet. Fanø musikken og Fanødansen (Sønderhoning og Fannik) er lige så gammel som husene, den er blevet danset i. Det er tale om lokal traditionsmusik og dans, som ofte bliver forvekslet med folkedansen, selvom det ikke er en folkedans.

Fanø har mange festivaler herunder flere musikfestivaler, en teaterfestival, en strikkefestival og en dragefestival. Øens kulturudbuddet er målt i forhold til antallet af indbyggere blandt de største sammenlignet med resten af landet. Næsten det hele er drevet af frivillige kræfter.

Varde

Varde Kommune har et bredt udvalg af kulturattraktioner af høj kvalitet. Varde Museerne har tilbud til både børn og voksne, og fælles for tilbuddene er, at de har afsæt i de stedbundne karakteristika for kommunen: bunkermuseum, flygtningemuseum, panser- og artillerimuseum, andelsmejeri, Danmarks vestligste fyr, Frellosemuseum samt udstillinger af mere generel historisk og kunstnerisk karakter.

Tilbuddene er til glæde for både indbyggere og turister i kommunen, og der er et korps af frivillige, som tager del i både vedligehold og formidling af de forskellige kulturaktiviteter.

Varde Kommune er kendetegnet ved en stor grad af frivillighed og aktive lokalsamfund. Lokalsamfundene tilbyder en bred vifte af fritidsaktiviteter med alt fra amatørteater til fægtning. Frivillige foreninger står bag en række store arrangementer hvert år: musikfestivaler af en eller flere dages varighed, teater og sommerspil på udendørs amfiscene, aktivitetsdag ved Varde Å og Karlsgårde sø. Derudover afholder de fleste lokale landsbyer en række fælles arrangementer for at styrke det lokale sammenhold og fællesskab.

Levende lokalsamfund hænger tæt sammen med de kulturelle forhold, som kendetegner et lokalområde. De kulturelle forhold handler også om de mennesker, som bor ude i lokalsamfundene, og om hvordan de formår at finde sammen i fællesskaber. Det handler også om at være aktiv og sikre de lokale kulturelle forholds fortsættelse i fremtiden. Der er ift. de kulturelle forhold både tale om traditionsbundne og nærmest historisk definerede fællesskaber men også nye fællesskaber og et sammenhold ift. til at kunne påvirke udviklingen omkring ens eget nære lokalsamfund.

På Fanø og i Varde Kommune er det traditionsbundne foreningsliv stærkt og aktivt, men også udfordret ift. den demografiske udvikling, hvor den ældre del af befolkningen falder fra som de centrale aktører, og hvor den yngre del af borgerne som skal overtage, bliver færre. Det er et kendetegn, at foreningslivet er drivkraften bag mange vigtige dele af det, som gør lokalsamfundene levende og udgør de kulturelle forhold. Det gælder f.eks. det imponerende udbud af kultur-, idræts- og fritidsaktiviteter, man finder i Varde og på Fanø, men også mange festivaler og turistaktiviteter.

7. Bæredygtig udvikling og grøn omstilling

Den grønne omstilling fylder meget i de kommunale strategier, og både Varde og Fanø Kommuner har tilsluttet sig DK2020 med ambitiøse klimamål.

Turismen spiller en helt central rolle i de to kommuner, både pga. erhvervets betydning for kommunernes økonomi og for opretholdelsen af basal service og infrastruktur, og på den anden side i forhold til at sikre at lokalbefolkningerne ikke føler sig presset af for mange turister og uhensigtsmæssig benyttelse af naturen.

I den bæredygtige turismeudvikling arbejdes der trestrengt:

- Social bæredygtighed: at sikre balance mellem lokalsamfund og turisme for at sikre levedygtige lokalsamfund
- Økonomisk bæredygtighed: at sikre levedygtige turisme-virksomheder og -aktører
- Miljømæssig bæredygtighed: at sikre naturbeskyttelse, affaldssortering m.m.

Bæredygtig udvikling i Fanø Kommune

Fanø Kommune har i samarbejde med destinationsselskabet Destination Vadehavskysten lavet to undersøgelser blandt borgerne på Fanø vedr. deres oplevelser med turistsæsonen i 2020 og 2021. Med baggrund er arbejdet med code of conduct og andre tiltag vedr. bæredygtig turisme blevet intensiveret.

Også blandt de lokale borgere udvikles der ifm. DK2020 og andre kommunale strategier nye, bæredygtige løsninger som fx genbrug, deleøkonomi og grøn transport. Borgere finder desuden sammen i nye fællesskaber omkring energioptimering, mere bæredygtigt byggeri og klimatiltag.

I Fanø Kommune har man for at inddrage borgere, virksomheder og foreninger i den grønne omstilling valgt at nedsætte et §17 stk. 4 som "udvalg for grøn omstilling og bæredygtighed" under byrådet.

Under navnet "Fællesskabet Fanø" har udvalget udarbejdet en "Plan for udvikling af et bæredygtigt Fanø" med fokus på følgende 7 temaer:

1. Økonomi – cirkulærøkonomi og minimering af ressourceforbruget
2. Turisme – bæredygtighed og påvirkning af turisternes adfærd (ex. Code of conduct)
3. Byggeri – bæredygtigt byggeri og renovering – bedre udnyttelse af bygningsmassen
4. Fødevarer – mere lokal produktion og kortere afstand mellem forbruger og producent
5. Biodiversitet – mere diversitet i dyre- og planteliv - mere vild med vilje mv.
6. Genbrug - mindre affald, mere genbrug og upcycling.
7. Transport – mindre fossildreven transport - mere cykling og mere eldriven transport

Bæredygtig udvikling i Varde Kommune

Varde Kommune har udarbejdet og fået godkendt kommunens klimahandlingsplan, DK2020 af C40 og Concito. I den kommende tid skal lokalsamfund og erhvervsliv inddrages i arbejdet med nedenstående målsætninger for reduktion af Co2 i forhold til 1990 frem mod 2030 via:

- 90% på energi inden 2030 (udfasning af olie- og gasfyr, fjernvarme uden fossile brændsler, udbygning af vedvarende energikilder, co2-fangst og lagring, bæredygtig erhvervsvækst og turismeudvikling, grønnere non-road, energieffektivisering af bygninger)
- 70% på transport inden 2030 (bæredygtig grøn transport, grøn hverdagstransport, fremme af grøn bilisme, tung grøn transport)
- 55 % på landbrug (skovrejsning, udfasning af dyrkning af kulstofrig landbrugsjord, udviklingstiltag i fremtidens landbrug, arbejde for mere vild natur)
- 70% på affald, spildevand og kemiske processer (effektiv og grøn affaldshåndtering)

Med store landbrugsarealer i Varde Kommune er den grønne omstilling i dette erhverv vigtig, og her er potentiale for udtagning af lavbundjord, skovrejsning og omlægning til mere bæredygtige produktionsformer. Der er etableret en følgegruppe med landbrugets interesseorganisationer, som følger processen for at sikre et fremtidigt stærkt erhverv.

Arbejdet med den grønne omstilling sker således både i civilsamfundet og blandt de erhvervsdrivende.

8. Stedbundne ressourcer

For både Varde og Fanø Kommuner finder man de stedbundne ressourcer i historien, i nærheden til naturen og i den stærke iværksættertrang og det aktive foreningsliv.

Både Fanø og Varde Kommune har en stærk kulturarv og en nærværende historisk fortælling, som tager udgangspunkt i de stedbundne ressourcer. På Fanø stammer mange traditioner fra Fanøs fortid som søfartsø. Et særkende for øsamfundet er stadigvæk en levende kultur i form af musik og dansetraditioner fra søfartstiden, samt en velbevaret bygningsarv i de to skipperbyer Nordby og Sønderho.

Varde er en udpræget landbrugskommune (hedelandbrug), hvilket i høj grad har præget kommunens historie. Varde kommune har også som garnisonskommune og placering ved Vesterhavet en speciel betydning. Kyststrækningen med bunkers fra 2. verdenskrig, Danmarks vestligste punkt og Oksbøl som den tids største flygtningelandsby har skabt grundlaget for både velbesøgte og præmierede museer. Varde Kommune huser landets største militære øvelsesterræn, hvilket også i fremtiden må forventes at få strategisk betydning i en tid med ufred.

D. Aktionsgruppens vurdering af de vigtigste lokale udfordringer og potentialer baseret på den udarbejdede SWOT-analyse

D2. SWOT – Styrker og svagheder, muligheder og trusler

1. Infrastruktur (trafik, uddannelse, sundhed, energi)		2. Natur, inkl. udnyttelse/benyttelse	
STYRKE • Geografisk nærhed til Esbjerg – arbejdspladser videregående uddannelser • Ind og udpending i vækst (F) • Højt uddannelsesniveau (F) • Kort afstand til hospital fra Fanø og det meste af Varde samt kort responstid på ambulance	SVAGHEDER • Stor færdighedsafhængighed (F) • Nogle områder er udfordret ift alternativer til personbil • Mangler ungdomsmiljøer • Lav dækning af fjernvarme og individuel varmeforsyning udenfor de større byer	STYRKE • Lange kystlinjer og unik natur • Vadehavet og Vesterhavet • God adgang til natur i hverdagen • Stærk mangeårig organisering via nationalpark og Naturpark Vesterhavet • Meget vild og uberørt natur	SVAGHEDER • Udfordring med biodiversitet i Varde ift andelen af opdyrket landbrugsjord
• Delebil, samkørsel, udbrede kendskab til Flextrafik mv. • Flere praktikpladser i nærområdet • Ungdomsmiljøer uden for hovedbyerne • Grøn omstilling - lokalt baserede grønne energiforsyningskilder	• Fortsatte besparelser på den offentlige trafik i området • Grundskolerne i begge kommuner har faldende børnetal • Lukning af dagligvarebutikker • Stigende energipriser på nogle energiformer • Kan blive sværere at rekruttere praktiserende læger flere steder	• Natur og adgang til naturen som vigtig bosætningsfaktor grundet øget naturinteresse • Mulighed for udvikling af yderligere naturturisme	• Forurening af havet bl.a. plastik • Flere besøgende er lig med mere pres på naturen bl.a. som konsekvens af højere belægning i sommerhuse og større forbrug af vand
MULIGHEDER	TRUSLER	MULIGHEDER	TRUSLER

3. Miljø og klima		4a. Erhvervsstruktur	
STYRKE • Begge kommuner er vant til stormfloder og havets kræfter og har derfor beredskab, erfaring og organisering • Stor respekt for naturen og bevarelse af Fanøs natur (code of conduct) • Høj ekspertise og erfaring blandt borgere der kan bidrage med viden • Stærke interesseforeninger, såsom naturforeninger	SVAGHEDER • Beskyttet natur begrænser tiltag • Kommunale bygninger anvendes ikke tilstrækkeligt	STYRKE • Nærhed til Esbjerg • Fødevareproduktion og forædling • Høj etableringsrate for virksomheder på Fanø (F) • Turisme er det største erhverv på Fanø, industri og landbrug er det største i Varde • Mange udvalgswarebutikker på Fanø og i de større byer og kystbyer i Varde	SVAGHEDER • Lav etableringsrate for nye virksomheder i Varde
• Flere bæredygtige produkter i landbruget eller løsninger i produktionen • Smart arealforvaltning (her tænkes fx på brug af lavbundsjord til vindmøller) • Strategisk anvendelse af bygninger • Flere smarte kvadratmeter • Mere bæredygtige forsyning fx Solceller og vindmøller • Øget affaldssortering • Naturgenopretning, skovrejsning	• Risiko for ekstreme vejrhændelser (fx oversvømmelser, tørke, erosion) • Mere bæredygtige forsyning fx Solceller og vindmøller kan genere i lokalområder • Flere sommerhuse bruges året rundt hvilket områderne ikke er planlagt til	• Esbjerg energimetropol – nye tilflyttere og fastholdelse • Oplevelsesøkonomi • Grøn: energiforsyning, bæredygtige produkter, affaldshåndtering • Flere bæredygtige produkter og løsninger i landbrug og industri • Styrke netværk blandt SMVer • Nye produkter, koncepter og samarbejder inden for Fødevareerhverv • Udnytte iværksætterkultur	• Esbjerg energimetropol – mangel på lokal arbejdskraft hvis Esbjerg trækker arbejdskraften dertil • Mangel på arbejdskraft særligt i turistsæson • Detailhandlen er udfordret visse steder • Industrielt landbrug kan være udfordret af kommende afgifter og krav til bæredygtighed
MULIGHEDER	TRUSLER	MULIGHEDER	TRUSLER

4b. Turisme

STYRKE

- Stedbundne kvaliteter omkring Vesterhavet, Vadehavet, Unesco verdensarv og de autentiske lokalmiljøer
- Mange stedbundne kvaliteter
- Stor tilfredshed blandt turister

SVAGHEDER

- Markant stigning i biltrafikken (F)
- Mangel på arbejdskraft
- Mangler bæredygtige transportmuligheder for turister
- Mangler koordinering af åbningstider (F)
- Lavere døgnforbrug end gennemsnit (F)

- Stedbunden turisme med værdi for turister og borgere
- Udvikling af regenerativ turisme
- Turisme der konkret bidrager til lokalsamfundet
- Udbrede forståelse for turismens betydning for områdets levedygtighed
- Flere turister til Varde by og gæstespredning
- Mere grøn transport
- Nye kulturattraktioner af høj kvalitet

- Vækst i turisme giver risiko for overturisme og deraf pres på natur og infrastruktur
- Overturisme kan resultere i manglende anerkendelse mellem borgere og turister
- Mangel på særligt sæsonarbejdskraft og mangel på boliger til sæsonarbejdere
- Efterslæb på data og digitalisering
- Finansiering af basisfaciliteter (fx toiletter)

MULIGHEDER

TRUSLER

5. Befolkning

STYRKE

- God sundhedstilstand
- Mange med længerevarende uddannelser og højt indkomstniveau (F)

SVAGHEDER

- Den demografiske udvikling (stigning i 60+ segmentet)
- Befolkningsnedgang i Varde og huspriserne i Varde er lavere end regionsgennemsnit
- Befolkningstilgang på Fanø men fald i den erhvervsaktive alder og stigning i +67 (F)
- Huspriserne på Fanø er højere end regionsgennemsnit og er steget med 21% fra 2018-2021

- Satse på bosætningsopland til Esbjerg
- Nye og alternative organiserings- og boligformer vinder frem – andelsboliger, bofællesskaber, tiny houses mv.
- Tilpasning af boligmassen kan øge attraktiviteten

- Affolkning og aldrende befolkning
- De unge flytter for uddannelse og udvikling og kommer ikke tilbage
- Faldende børnetal kan få betydning for antallet af skoler
- Helårshuse bruges til sommerhus
- Nogle områder er udfordret ift alternativer til personbil
- Detailhandlen er udfordret
- Dyre boliger og markant stigende boligpriser på Fanø.
- Lånemuligheder til boliglån

MULIGHEDER

TRUSLER

6. Kulturelle forhold

STYRKE

- Levende lokalsamfund
- Stærke fællesskaber og foreningsliv, gode relationer i lokalområdet
- Traditionerne er en del af hverdagen og Fanøs kulturudbuddet stort ift antallet indbyggere (F)

SVAGHEDER

- De gængse foreninger/klubber oplever medlemsnedgang

- Nye former for at være frivillig som tiltrækker unge
- Styrke civilsamfundets strategiske kompetencer eller bistå hvor der kræves professionalisering

- For få unge deltager i foreningslivet
- Kulturarv truet af de unges manglende deltagelse og engagement i kulturlivet
- Unge generationer er anderledes engagerede i foreningslivet og tager fx ikke samme ansvar for drift og bestyrelsesarbejde
- Problemer med at opnå finansiering til gode projekter og nye tiltag
- Der kræves stigende professionalisering af frivilligheden

MULIGHEDER

TRUSLER

7. Bæredygtig udvikling og grøn omstilling – herunder vedvarende energi

STYRKE

- Korte afstande, mindre bilforbrug end andre større kommuner (F)
- Bevaringsværdige bygninger (F)
- Engagerede borgere
- Høj ekspertise og erfaring blandt borgere der kan bidrage med viden
- Stærke interesseforeninger, såsom naturforeninger

SVAGHEDER

- For få kvik ladestandere
- Begrænset infrastruktur ift stigende bilisme

- Mere bæredygtige forsyning fx Solceller og vindmøller kan give nye muligheder i lokalområder
- Deleøkonomi (Repair cafe, grejbank, delebiler)
- Grøn mobilitet – samkørsel, kombinationsrejser, fleksible arbejdspladser
- Flere elbiler og ladestandere
- Gøre det attraktivt at tage cyklen fremfor bilen
- Klimavenlig omstilling af landbruget

- Mere bæredygtige forsyning fx Solceller og vindmøller kan genere i lokalområder
- Energikrisen kan bremse/fremskynde den grønne omstilling
- Stigende bilisme men begrænset infrastruktur
- Grøn mobilitet i tyndt befolkede områder er en udfordring

MULIGHEDER

TRUSLER

D2. Udfordringer og potentialer

På baggrund af SWOTen og i samarbejde med bestyrelse og LAG medlemmer er de vigtigste udfordringer og potentialer blevet identificeret jf. figuren.

En udfordring står ud ift. alle de øvrige – **befolkningsudviklingen og bosætning**. Selvom Varde og Fanø er udfordret forskelligt på dette punkt, så er befolkningsudviklingen, som går mod en stadig ældre og mindre befolkning, den største udfordring. De unge flytter efter uddannelse og kommer ikke tilbage, og der flytter ikke nok nye børnefamilier til. Udfordringerne for de unge og børnefamilierne kan bl.a. være ufleksible og ikke bæredygtige transportmuligheder, manglende adgang til basisfunktioner såsom skole, lejebolig og dagligvareindkøb. Samt – særligt for de unge – mangel på attraktive ungemiljøer. En aldrende befolkning udfordrer yderligere basisfunktionernes opretholdelse, men samtidig er det i dag ofte den ældre del af befolkningen, der sikrer opretholdelse af de traditionelle dele af det lokale fællesskab og kulturliv, som er presset af de unges manglende deltagelse.

Fanø og Varde har et stærkt potentiale for øget bosætning, særligt pga. den helt unikke natur og det nære fællesskab kombineret med den geografiske nærhed til Esbjerg, hvor der er gode uddannelses- og arbejdsmuligheder. Heri kan der ligge et særligt potentiale i at tiltrække unge borgere.

Udviklingen af Esbjerg som Energimetropol forventes desuden at kunne give betydelig vækst og mange nye arbejdspladser i de kommende år inden for grøn energi – et vækstområde som ofte har stor interesse for de yngre generationer. Udfordringen kan dog blive, at Esbjergs udvikling ikke skaber tilstrækkelig lokal bosætning og dermed resulterer i mangel på lokal arbejdskraft, et problem, der allerede ses i visse sektorer.

En anden væsentlig udfordring er bæredygtighed og den **grønne omstilling**. Helt aktuelt er man udfordret lokalt af de høje energipriser pga. lav dækning af fjernvarme og megen individuel varmforsyning mange steder. Det har tydeliggjort behovet for mere grøn lokal energiforsyning – uanset prisudviklingen. Der er desuden stor afhængighed af privatbilisme, behov for mere affaldssortering og en løsning på næringsudledningen fra sommerhusområderne særligt på Fanø. Der er potentialer i ny grøn energi lokalt og i mere bæredygtige transportformer fx samkørsel, samt bedre muligheder for cyklister. Derudover er der potentialer i at udnytte områdernes iværksætterånd i den grønne omstilling af både landbrug og industri både i selve produktionen og i udviklingen af nye produkter og services.

Endelig er der en udfordring i balancen mellem på den ene side den **stigende turisme**, der er en stor del af områdets levestrategi, men som også presser naturen og lokalsamfundet. Potentialet ligger her i at finde den rette balance, og lokalt at være bevidste og stolte af at turismen er med til at gøre flere af områderne levedygtige. Der ligger en mulighed i at udvikle netop de turismeprodukter og oplevelser, som er både attraktive for turister og samtidig er bæredygtige lokalt og bidrager positivt til lokalsamfundet.

De største potentialer:	De største udfordringer:
- Områdets unikke natur og den geografiske nærhed til Esbjerg - Stærke lokale fællesskaber - Bæredygtige transportmuligheder - Bæredygtig turisme der bidrager positivt til lokalsamfundet - Iværksætterånd i den grønne omstilling	- En stadig ældre befolkning - Vagende befolkningstal - Stadig færre unge og de unge kommer ikke tilbage - Et presset hverdagsliv for børnefamilier - Overturisme der presser natur og lokalsamfund - At nogle områder ikke har klimavenlige energikilder og/eller produktion

Uddykning af potentialer og udfordringer

Potentialer

Befolkning og bosætning

- Geografisk nærhed til Esbjerg og kommende energimetropol – mange arbejdspladser og uddannelsesmiljøer
- Høj livskvalitet med nærhed og adgang til unik natur
- Udvikle nye og alternative organiserings- og boligformer – andelsboliger, bofællesskaber, tiny houses mv.
- Flere og anderledes ungdomsmiljøer
- Flere praktikpladser i nærområdet
- Strategisk anvendelse af bygninger. Flere smarte kvadratmeter
- Stærke fællesskab og foreningsliv der kan bygges videre på
- Styrke civilsamfundets strategiske kompetence eller bistå hvor der kræves professionalisering

Grøn omstilling

- Nye mobilitetsmuligheder fx delebiler, samkørsel,
- Lokalt baserede grønne energiforsyningskilder
- Hjælpe små virksomheder til grøn omstilling
- Flere bæredygtige produkter i landbrug og industri
- Grønne løsninger i selve produktionen
- Deleøkonomi (Repair café, grejbank)
- Mere bæredygtige forsyning fx Solceller og vindmøller kan give nye muligheder i lokalområder

Turisme

- Stedbunden kvalitetsturisme der både giver værdi for turisterne og borgerne
- Mere bæredygtig turisme
- Udbrede forståelsen hos de lokale for turismens betydning for områdets levedygtighed
- Flere turister til Varde by og gæstespredning
- Mere naturisme og flere lokale produkter og services i naturen

Erhvervsudviklingen

- Grøn omstilling kan give ny erhvervsstruktur
- Flere bæredygtige produkter og løsninger i landbrug og industri
- Iværksætterånd

Udfordringer

Befolkning og bosætning

- Få lokale uddannelsesmuligheder
- Aftakning, aldrende befolkning
- De unge flytter for uddannelse og udvikling og kommer ikke tilbage
- Dyre boliger (F) og mangel på attraktive boliger til børnefamilier
- For få attraktive ungdomsmiljøer
- Detailhandlen er udfordret
- Mangel på arbejdskraft
- De unge deltager ikke i foreningslivet udover selve aktiviteten
- Der kræves stigende professionalisering af frivilligheden

Grøn omstilling

- Stor afhængighed af privatbilisme
- Nogle områder udfordret ift udbud af bæredygtig transport
- Lav dækning af fjernvarme og individuel varmforsyning udenfor de større byer
- Høje energipriser og krav om flere bæredygtige energikilder
- Affaldssortering
- Mere bæredygtige forsyning fx Solceller og vindmøller kan genere i lokalområder

Turisme

- Stigende turisme – risiko for overturisme
- Pres på natur og infrastruktur
- Helårshuse bruges til sommerhuse og presser priserne
- Stigende vandforbrug og øget spildevandsudledning som konsekvens af højere belægning i sommerhuse, presser naturen og infrastrukturen (kloak, forsyning mv)
- Mangel på sæsonarbejdskraft

Erhvervsudviklingen

- Pres på lokale virksomheder ift arbejdskraft – kan forværres med Esbjergs udvikling hvis ikke det lykkes at tiltrække ny bosætning

E. Udviklingsstrategiens vision

E1. Visionen

Yngre, grønnere og aktive lokalsamfund i balance

Den største udfordring lokalt for Varde og Fanø, som aktionsgruppen vurderer, den kan være med til at påvirke, er den demografiske udvikling med en stadig ældre befolkning og færre unge. Selvom tendensen med mindre ungdomsårgange og en aldrende befolkning ses i både hele Danmark, Europa og verden, og dermed er en tendens, det kan være svært at påvirke lokalt, så er det alligevel vurderingen, at der lokalt skal og kan gøres en forskel ift. at fastholde og tiltrække flere unge. Det baseres bl.a. på de stedbundne potentialer, der er i området, som kan tiltrække unge og børnefamilier, særligt den unikke natur og kultur. Også den geografiske nærhed til et betydeligt uddannelses- og arbejdsmarked i Esbjerg, hvor der både forventes flere uddannelsesmuligheder og nye arbejdspladser indenfor den grønne omstilling kan tiltrække yngre aldersgrupper.

Det er centralt for både Varde og Fanø at satse på områdets helt store potentiale, naturen og på den grønne omstilling, så områderne bidrager aktivt til en mindre klima- og miljøbelastning. Både natur og den grønne omstilling er desuden forhold, der i høj grad påvirker områdernes markante turismeerhverv.

Med aktive lokalsamfund forstås lokalsamfund, der udvikler og fornyer sig og dermed fortsat tiltrækker både turister og nye borgere.

F. Udviklingsstrategiens indsatsområder og mål

F1. Indsatsområder

Analysen tog afsæt både i data, trends og interviews med nøgleinteressenter i området. På den baggrund blev der udarbejdet en SWOT, og de væsentligste udfordringer og potentialer blev identificeret. Der er på den baggrund valgt tre indsatsområder. Bestyrelsen har ønsket et mere smalt fokus end i den tidligere programperiode, for at sikre at LAG midlerne reelt kan gøre en forskel.

Der er valgt tre indsatsområder:

- 1. Grønne lokalsamfund – iværksætteri & produktion, lokal energioptimering & transport**
- 2. Bæredygtig og stedbunden turisme som gavner lokalsamfundet**
- 3. Et godt hverdagsliv med fokus på unge og børnefamilier**

1. Grønne lokalsamfund – iværksætteri & produktion, lokal energioptimering & transport

Udviklingen af grønnere lokalsamfund er blevet nævnt som et centralt indsatsområde af de interessenter, vi har interviewet og gentaget ved de møder, vi har afholdt med partnerskabet. Der er et stort potentiale for en grønnere udvikling indenfor flere temaer i begge lokalområder.

Grønne lokalsamfund er både et specifikt og et tværgående indsatsområde. Således dækker indsatsområdet specifikt over omlægning til mere grønne energiforsyninger lokalt, hvor visse områder er udfordret ved ikke at have fjernvarme. Desuden ønskes grønnere transportmuligheder fx delebiler, samkørsel og bedre forhold for cykler både på korte og lange strækninger, idet der ønskes flere alternativer til privatbilisme både for lokale og besøgende.

Derudover dækker indsatsområdet også grønt iværksætteri. Der er en stærk iværksætterånd i området, som LAG'en gerne vil bakke op og samtidig vurderes det, at der særligt indenfor det grønne område er

mulighed for at udvikle nye produkter eller services fx i tilknytning til den udvikling, der forventes i Esbjerg Energimetropol og som del af udviklingen mod mere bæredygtig turisme.

Endelig er deleøkonomi også en del af dette indsatsområde, det kunne fx være grejbank, repaircafe eller et projekt, der etablerer gode samkørselsmuligheder eller delebiler.

2. Bæredygtig og stedbunden turisme som gavner lokalsamfundet

Bæredygtig og stedbunden er et indsatsområde, der særligt har været fremhævet af de interessenter, der har været inddraget. Desuden er turismen fundamentet for meget af områdets aktivitet, og turismen medvirker til at give kundegrundlag til, at der fx kan opretholdes dagligvarebutikker og en sammenhængende infrastruktur (fx Fanøfærgen). Interessenterne har fremhævet, at der er et potentiale i at omstille turisme til at være mere bæredygtig og mere grøn. Spørgsmålet er, hvordan kan man understøtte, at området får udviklet turisme i den retning, så den fx giver et mindre CO2 aftryk end i dag. Projekterne kunne fx omhandle grønnere transportmuligheder eller Danmarks lækreste cykelrute eller mere grøn energi i sommerhusområderne.

Den anden, og måske væsentligere, del af dette indsatsområde er sammenhængen mellem turismen og lokalområdet. Der ønskes en stedbunden turisme, hvor lokalområdet konkret får noget tilbage, som det fx kendes med projektet "Ren strand". Der ses altså et potentiale i flere projekter, hvor der sker en interaktion mellem turister og lokalbefolkning omkring et projekt, der kommer lokalområdet til gode.

Det kunne også være udlejning af elcykler og løbehjul, som en forretning der kan skaleres alt afhængig af sæson, men hvor det er den kritiske masse af turister, der gør en rentabel forretning mulig, og som betyder at der kan ske udlejning hele året.

En tredje aktivitet er faciliteter, der både gavner turismen og lokalsamfundet. Et eksempel kunne være at udvikle et attraktivt boligområde til unge sæsonarbejdere, der medvirker til at afhjælpe problemet med at tiltrække sæsonarbejdskraft. Men hvor hovedformålet er at skabe et attraktivt ungt boligområde, der tiltrækker unge sæsonarbejdere, og understøtter at de kan få en god oplevelse. Det kan på sigt medvirke til, at de unge får lyst til at komme tilbage og bosætte sig. Desuden kan det også skabe en større mængde og mangfoldighed af unge og dermed et mere attraktivt ungdomsliv for de fastboende unge. Dermed er der tale om et projekt, der både understøtter turisme, men som også gavner lokalt. Et andet eksempel kunne være at etablere bedre adgang til naturen og med tydeligere skiltning, tiltag der både er godt for turister og for de lokale fastboende, men det skal være tydeligt, at det er lokalt efterspurgt.

Efter partnerskabets vurdering skal LAG'en ikke støtte turisme i klassisk forstand, idet der allerede er stærke og dygtige turismeorganisationer omkring Vadehavet og Vesterhavet, der håndterer de turismetiltag, der er behov for i området og sikrer den nødvendige koordinering og timing.

3. Et godt hverdagsliv med fokus på unge og børnefamilier

Den aldrende befolkning er den udfordring, der står tydeligst frem i både analysen og fra drøftelserne med interessenterne og i partnerskabet: de unge flytter ikke tilbage, og der kommer ikke nok nye børnefamilier. Samtidig er det tydeligt, at det på mange fronter er den ældre del af befolkningen, der opretholder de stærke fællesskaber og dem, som fortsat organiserer mange af de aktiviteter, der foregår lokalt. Målet er således at bevare men også at sprede det lokale engagementet fra den ældre generation til de yngre generationer og derigennem skabe faciliteter, aktiviteter og fællesskaber, der understøtter de yngre generationers behov – til glæde for både de allerede bosatte og kommende borgere og til glæde for både unge og ældre.

Som beskrevet tidligere er det vurderingen, at Varde og Fanø har en attraktiv strategisk placering, idet der både er helt særlige naturkvaliteter, lokalt fællesskab og geografisk nærhed til Esbjerg som et markant uddannelses- og arbejdssted.

For at kunne udnytte dette potentiale, så de unge og børnefamilierne bosætter sig i området, er der behov for projekter, der sætter ind på mange fronter.

Det vurderes, at der mangler *attraktive ungemiljøer*, og her tænkes ikke nødvendigvis på de traditionelle sportsfaciliteter, men faciliteter som de unge kan have for sig selv, og som er skabt til dem og af dem. Det kunne være musikhus, skaterbane, dansehal eller bare et sted at være uden voksne. Forskning tilskriver nemlig, at det er centralt for den unges lyst til at komme tilbage og bosætte sig i området (enten hvor de er opvokset eller tæt på), at de har haft et godt ungdomsliv.

Det efterlyses, at de unge – og til dels også børnefamilier - i højere grad medvirker i *den forpligtende del af foreningslivet* fx i borgerforeninger eller i bestyrelser i sports- og kulturforeninger. Men der er måske brug for at gentænke organiseringsmodellerne og prøve at få de unge med på nye måder at blive frivillig.

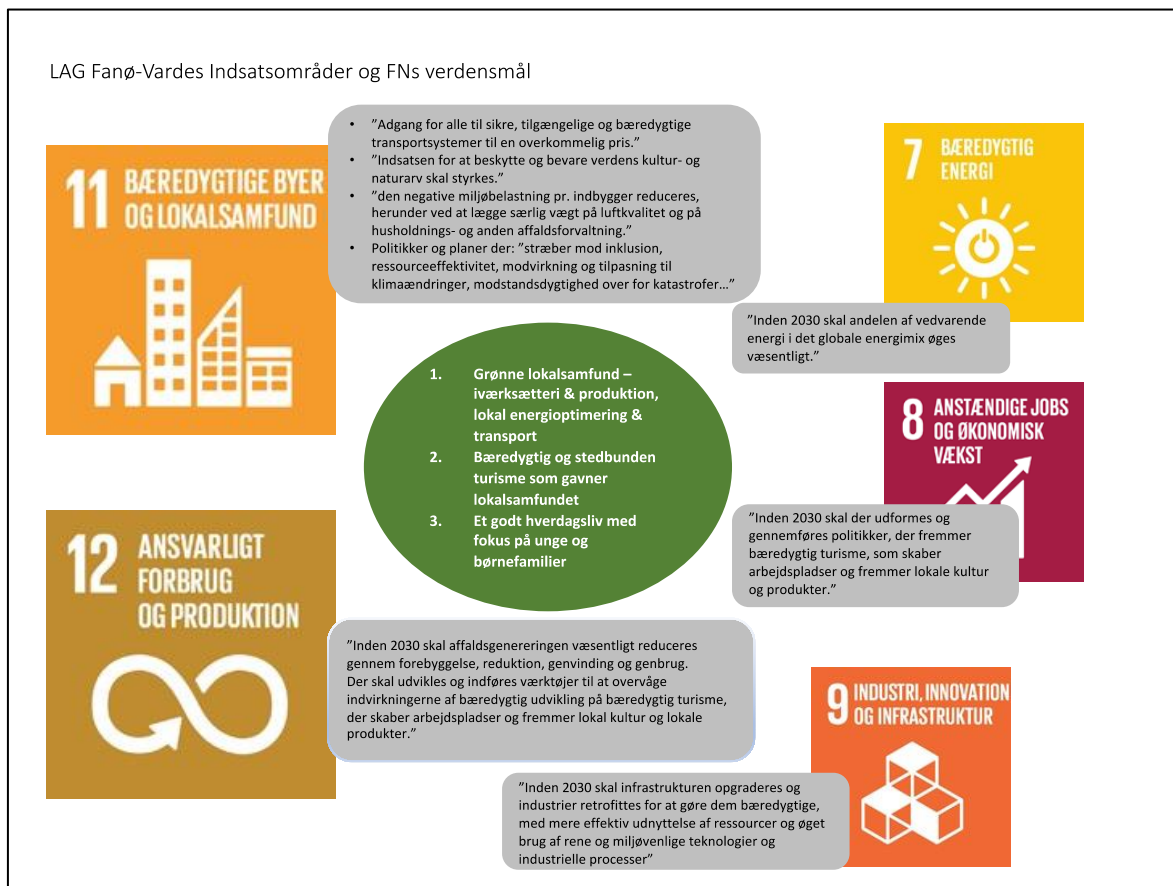
Ligeledes ønskes det, at flere unge deltager i de fællesskabende aktiviteter, der er i lokalområdet. Selvom dette indsatsområde har fokus på de unge, er der gode muligheder for, at aktiviteter og indsatser *også* kommer andre generationer til gode, men det er vigtigt, at der er en ungedimension. Hvis der fx ønskes støtte til nye skiltning i den lokale gåklub, en lokal vandre-app eller ny belægning på slidte dele af stierne, så skal der være et tydeligt unge-element, fx rekruttering af unge til gåklubben. Ligeledes kan der være tale om kulturelle aktiviteter, som også er til gavn for de ældre, men hvor fokus primært er på at få flere unge med i udvikling og deltagelse.

Hverdagslivet kan desuden understøttes ved at støtte op om de lokale faciliteter fx indkøb og skole. Desuden er en central udfordring at skabe muligheder for anden transport end privatbilisme.

En helt central udfordring er at etablere attraktive boliger til de børnefamilier og unge, som området gerne vil tiltrække. Derfor vil LAGen gerne støtte udviklingen af projekter, hvor der tænkes i udviklingen af nye organiserings- og boligformer.

4. Indsatsområdernes og FNs verdensmål

Partnerskabet har været optaget af, at indsatsområderne skulle have en tydelig sammenhæng til FN's verdensmål. Udover at alle indsatsområder lægger sig op ad det verdensmål, der vedrører bæredygtige byer og lokalsamfund, så er der en sammenhæng til verdensmål 7, 8, 9, 12.

F2. Indsatsområderne mål og målbare aktiviteter

1. Grønne lokalsamfund – iværksætterier & produktion, lokal energioptimering & transport

Mål: Styrke den grønne omstilling i området og udvikle nye grønne løsninger

2. Bæredygtig og stedbunden turisme som gavner lokalsamfundet

Mål: Mere bæredygtig og stedbunden turisme som gavner lokalsamfundet

3. Et godt hverdagsliv med fokus på unge og børnefamilier

Mål: Flere børnefamilier til området og flere, der er tilfredse med ungdomslivet på landet

F3. Fokus på bæredygtig og grøn udvikling

Udviklingsstrategien har et særligt fokus på bæredygtig og grøn udvikling, som tydeligt afspejles i indsatsområderne.

Naturbeskyttelse og afbødning af naturkatastrofer er af særlig stor betydning i området, men ikke temaer som LAGen kan beskæftige sig direkte med, idet der allerede er meget veletablerede aktører til at håndtere disse problemstillinger.

F4. Fokus på social inklusion, kønsligestilling og unge

Udviklingsstrategien har et særligt fokus på unge, og I LAG Fanø-Varde er bestyrelsen positivt stillede overfor alle ansøgninger,

F5. Samarbejde udenfor eget LAG-område

LAG Fanø-Varde påtænker at indgå i relevante netværk og samarbejder regionalt og nationalt. På det regionale niveau samarbejdes der i Region Syddanmarks LAG-forum, og der er muligheder for netværk i forbindelse med LAGernes medlemskab af Landdistrikternes Fællesråd. Koordinatorerne påtænkes at indgå i relevante netværk både blandt koordinatore og fx KL's netværk for landdistriktskoordinatorer.

G. Aktionsgruppens egne prioriteringskriterier

Ansøgninger, som tilgodeser unge og unges hverdag prioriteres.

Ansøgninger fra unge under 35 år prioriteres.

H. Udviklingsstrategiens målsætninger, mål for indsatsområder og aktiviteter

H1 Erhvervsrettede mål og aktiviteter

Aktiviteterne skal relatere sig til følgende temaer: Job- og vækstskabende erhvervsudvikling, med fokus på: • Etablering og udvikling af mikrovirksomheder og små virksomheder • Fremme af erhvervssamarbejde • Bæredygtig udvikling og grøn omstilling	Målsætning Angiv i %, den andel af den tildelte økonomiske ramme til projekter, som påtænkes anvendt til det enkelte indsatsområde.	Målbare mål (anslået)
Indsatsområde: 1 Grøn og bæredygtig udvikling – iværksætteri & produktion, lokal energioptimering & transport <i>Mål: Styrke den grønne omstilling i området og udvikle nye grønne løsninger</i>		
Målsætning for udviklingsstrategiens indsatsområde 1:	30%	
Aktiviteter: - <i>Grønt iværksætteri</i> dvs. det produkt/service, der skal udvikles/produceres har en tydelig grøn profil		
- <i>Omlægning til mere grøn produktion</i> dvs. hvor en eksisterende produktionsform ændres til at være mere klimavenlig		
- <i>Grøn lokal energioptimering</i> gennem samarbejde dvs. lokale løsninger hvor der skiftes fra sort til grøn energi ved at borgere eller virksomheder organiserer sig i grønne energifællesskaber		

Indsatsområde 2: Bæredygtig og stedbunden turisme som gavner lokalt <i>Mål: Mere bæredygtig og stedbunden turisme som gavner lokalsamfundet</i>		
Målsætning for udviklingsstrategiens indsatsområde 2:	20%	
Aktiviteter: - Turismeaktiviteter der <i>konkret</i> kommer lokalsamfundet til gode fx ren strand		

- Services til turister der også <i>understøtter et lokal behov</i> fx grøn transport		
- Faciliteter, herunder stier og skiltning, der både <i>understøtter turisme og lokalområdets mål</i> fx tiltrækning af unge og børnefamilier		
Total for alle delmål under erhverv	50%	

H2 Mål og aktiviteter, der forbedrer rammevilkårene for udvikling af landdistrikterne

Aktiviteterne skal relatere sig til følgende temaer: • Basale servicefaciliteter • Fornyelse i landsbyer • Kultur- og foreningslivet • Bæredygtig udvikling og grøn omstilling	Målsætning Angiv i %, den andel af den tildelte økonomiske ramme til projekter, som påtænkes anvendt til det enkelte indsatsområde.	Målbare mål (anslået)
Et godt hverdagsliv med fokus på (både nuværende og tilflyttende) unge og børnefamilier <i>Mål: Flere børnefamilier til området og flere unge der er tilfredse med ungdommen på landet</i>		
Målsætning for udviklingsstrategiens indsatsområde 3:	50%	
Aktiviteter:		
- Faciliteter og foreningsliv målrettet til unge		
- Fællesskabende faciliteter		
- Hverdagsfaciliteter – indkøb, skole mv.		
- Transport og sammenhænge		
- Nye boligformer		
- <i>Grøn lokal energioptimering</i> gennem samarbejde dvs. lokale løsninger hvor der skiftes fra sort til grøn energi, ved at borgere eller virksomheder organiserer sig i grønne energifællesskaber		
- <i>Grøn transport</i> dvs. muligheder for grøn transport fx bedre muligheder for at cykle, samkørsel og eldreven transport		
- <i>Deleøkonomi – grejbank, repaircafe</i>		
Total for delmål under rammevilkår	50%	

Kilder

Regional Udvikling - Region Syddanmark, Kontur 2019 for Fanø Kommune (2020)

Regional Udvikling - Region Syddanmark, Kontur 2020 for Fanø Kommune (2021)

Regional Udvikling - Region Syddanmark, Kontur 2021 for Fanø Kommune (2022)

Regional Udvikling - Region Syddanmark, Kontur 2019 for Varde Kommune (2020)

Regional Udvikling - Region Syddanmark, Kontur 2020 for Varde Kommune (2021)

Regional Udvikling - Region Syddanmark, Kontur 2021 for Varde Kommune (2022)

Regional Udvikling - Region Syddanmark, Analysen Det attraktive liv i landdistrikterne (2022)

VisitDenmark / Danmarks Statistik, Turismens økonomiske betydning i Danmark 2020 (2022)

KL – MOMENTUM, 13. årgang. 21. Udgave – 9. december 2021: ” Hver syvende flytter tilbage til deres barndomskommune som voksne”

Fanø Kommune – Kommuneplansstrategi 2020 – 2024

WILKE – for Fanø Kommune og Destination Vadehavskysten, Borgernes oplevelse af sommersæson 2020/2021.

Århus Universitet – fra Danmark Naturfredningsforenings hjemmeside, Kommunernes interaktive Naturkapitalindeks (2020).

Varde Kommune - Kommuneplanstrategi 2021

Varde Kommune - Strategi for bæredygtig turismeudvikling i Varde Kommune 2022-2028

Varde Kommune – Klimahandlingsplan

Interviews:

- Peer Kristensen, direktør, Destination Vesterhavet
- Finn Erik Kristiansen, direktør, ProVarde
- Hans Peter Follmann, destinationschef, Vadehavskysten
- Karsten Rieder, direktør, Business Esbjerg
- Anne Hammer, klimakoordinator, Fanø Kommune
- Christine Schoop Gärtner, fagkoordinator Erhverv & bæredygtighed, Varde Kommune
- Jørgen Nielbæk, chefkonsulent, Varde Kommune
- Jacob Kristian Bay, konsulent, udvikling og kultur, Fanø Kommune
- Annette Aagaard, lektor, institut for Sociologi, miljø og Erhvervsøkonomi, SDU
- Egon Noe, Centerleder, Center for Landdistriktsforskning, SDU (deltog på dialogmødet)

A. Bilag 1: dokumentation for høring og godkendelse

Dokumentation for medlemmers godkendelse af udviklingsstrategien

Mail med link til online afstemning sendt til LAG Fanø-Vardes medlemmer den 26.1.2023

The screenshot shows an email interface with a blue header bar. The email is titled "Godkendelse af udviklingsstrategi for LAG Fanø-Varde 2023-2027 - link til afstemning". The sender is Lisbeth Linding, with the email address lisbeth.linding@fanoe.dk. The email body contains the following text:

Kære medlem af LAG Fanø-Varde

I forbindelse med processen for oprettelsen af en ny LAG Fanø-Varde skal vi i vores lokale aktionsgruppe udarbejde og have godkendt en ny udviklingsstrategi for foreningens arbejde for den kommende periode 2023-2027.

Vedhæftet finder du udviklingsstrategien, som bestyrelsen i LAG Fanø-Varde gennem den senere tid har fået færdiggjort.

Denne udviklingsstrategi skal nu godkendes af foreningens medlemmer, før den sendes videre til Plan- og Landdistriktsstyrelsen. Først når udviklingsstrategien er blevet endelig godkendt i styrelsen, kan LAG Fanø-Varde også blive godkendt til at uddele tilskud til nye projekter. Udviklingsstrategien har allerede været i høring i de to kommuner og Region Syddanmark.

Bestyrelsen har besluttet, at godkendelsesprocessen af udviklingsstrategien blandt foreningens medlemmer skal ske som en flertalsbeslutning via online afstemning over en 14 dages periode.

Du kan via dette link gå ind og tilkendegive, om du aktivt vil godkende den foreliggende udviklingsstrategi - deltag i afstemningen her: <https://forms.office.com/e/X9v2CaY8Q6>

Fristen for afgivelsen af din stemme skal ske senest torsdag den 9. februar via linket.

Med venlig hilsen
Bestyrelsen for LAG Fanø-Varde

Med venlig hilsen
Lisbeth Højvang Linding
Lokalsamfundskonsulent og
LAG koordinator
LAG Fanø-Varde
Varde Kommune
Telefon: 79 94 79 63
Mobil: 20 58 56 72
Mail: lis@fanoe.dk

The email also includes a PDF attachment titled "Lokal udviklingsstrategi Fanø-Varde 2023-2027.pdf" (4 MB). The bottom of the screenshot shows a Windows taskbar with various icons and a system tray displaying the date and time as 10:44 on 10-02-2023.

Afstemning om LAG Fanø-Vardes udviklingsstrategi 2023-2027

33

Svar

02:00

Gennemsnitlig fuldførelsestid

Lukket

Status

1. Er du medlem af LAG Fanø-Varde?

2. Fulde navn

33

Svar

3. Email

33

Svar

4. Godkender du LAG Fanø-Vardes udviklingsstrategi 2023-2027?

5. Har du kommentarer til LAG Fanø-Vardes udviklingsstrategi:

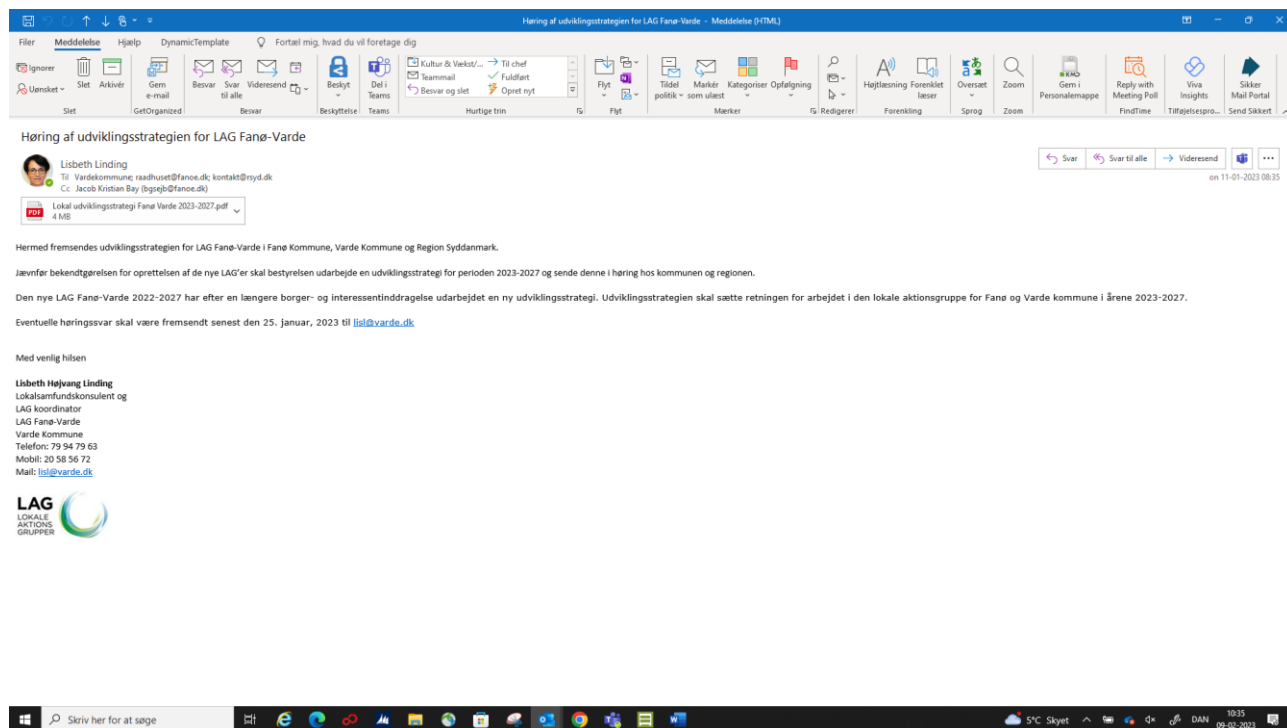
11

Svar

Seneste svar

Dokumentation for at udviklingsstrategien har været i høring hos kommuner og region

Høringsmail sendt til Varde Kommune, Fanø Kommune og Region Syddanmark den 11.1.2023.

Høringssvar modtaget fra Region Syddanmark den 24.1.2023.

VS: Høring af udviklingsstrategien for LAG Fanø-Varde - Meddelelse (HTML)

Helene Mikkelsen <Helene.Mikkelsen@rsyd.dk>
Ti: Lisbeth Linding
Cc: Jørgen Bjelkovic, Jeppe Kristensen, Helene Mikkelsen

Du modtog denne meddelelse den 25-01-2023 11:42.
Afsenderens identitet kan ikke bekræftes. Klik her for at få mere for at vide.

Høringssvar_LAG Fanø-Varde.pdf
135 KB

Signaturbevis.txt
915 byte

Kære Lisbeth

Tak for udviklingsstrategien. Jeg har vedhæftet administrativt høringssvar fra Region Syddanmark.

Venlig hilsen

Helene Mikkelsen
Specialkonsulent
Regional Udvikling, Sundhedsinnovation og Kultur

E-mail: Helene.Mikkelsen@rsyd.dk
Direkte: 29201979
Mobil: 29201979

Region Syddanmark
Region Syddanmark
Damhaven 12, 1190 Vejle
Hovednummer: 7663 1000
<https://regionsyddanmark.dk>

Fra: Lisbeth Linding <lil@varde.dk>
Sendt: 11. januar 2023 08:35
Til: Vardekommune <vardekommune@varde.dk>; raadhuset@fanoe.dk; Region Syddanmark <kontakt@rsyd.dk>
Cc: Jacob Kristian Bay <jacob@fanoe.dk>; <jacob@fanoe.dk>
Emne: Høring af udviklingsstrategien for LAG Fanø-Varde

Hermed fremsendes udviklingsstrategien for LAG Fanø-Varde i Fanø Kommune, Varde Kommune og Region Syddanmark.

Jævnfør bekendtgørelsen for oprettelsen af de nye LAG'er skal bestyrelsen udarbejde en udviklingsstrategi for perioden 2023-2027 og sende denne i høring hos kommunen og regionen.

Den nye LAG Fanø-Varde 2022-2027 har efter en længere borger- og interessentinddragelse udarbejdet en ny udviklingsstrategi. Udviklingsstrategien skal sætte retningen for arbejdet i den lokale aktionsgruppe for Fanø og Varde kommune i årene 2023-2027.

Kopi af det vedhæftede høringssvar fra Region Syddanmark.

Område: Regional Udvikling
Sagsnummer: 22/52577
Kontaktperson: Helene Mikkelsen
hbm@rsyd.dk
Direkte tlf. 29201979
23. januar 2023

Administrativt høringssvar fra Region Syddanmark til Udviklingsstrategi LAG Fanø-Varde 2023-2027

Region Syddanmark har læst Udviklingsstrategi LAG Fanø-Varde 2023-2027.

Region Syddanmarks regionale udviklingsstrategi, Fremtidens Syddanmark 2020-23 bygger på seks strategispør: 'Grøn omstilling, klima og ressourcer', 'Rent vand og jord', 'Kompetencer til fremtiden', 'Sunde levevilkår', 'En attraktiv og oplevelsesrig region' og 'Mobilitet for alle', samt fire tværgående temaer inden for dansk-tysk og internationalt samarbejde, viden og analyser, udvikling i hele regionen og digitalisering.

Region Syddanmark er derudover ved at påbegynde arbejdet med en ny udviklingsstrategi, der kan træde i kraft fra 2024.

Region Syddanmark finder det positivt, at der på flere områder er sammenfald mellem temaerne i udviklingsstrategien for LAG Fanø-Varde og den regionale udviklingsstrategi.

Det gælder blandt andet udvikling inden for emnerne Klima, grøn omstilling og bæredygtighed, Udvikling i hele regionen/bosætningsproblematikker og unge samt Oplevelser, kultur og fællesskaber, herunder blandt andet udvikling af de regionale og lokale styrker. Herunder lyder tilgangen til unge og bosætning og nye måder at engagere de unge på som en spændende ny ramme for arbejdet med bosætning.

Herudover kan det fremhæves, at i Region Syddanmark danner FN's verdensmål også ramme for det strategiske arbejde. Verdensmålene sætter retning og giver et fælles afsæt for indsatser inden for de konkrete strategispør, og de bidrager samtidig til at tænke i helheder og sikre sammenhæng på tværs af forskellige indsatsområder.

Region Syddanmark finder således, at forslaget til en udviklingsstrategi for LAG Fanø-Varde falder fint i tråd med den regionale udviklingsstrategi 2020-2023, og vi har ingen konkrete bemærkninger til forslaget.

I kan læse mere om den regionale udviklingsstrategi og den igangværende strategiproces i Region Syddanmark her: [Regional udvikling \(regionsyddanmark.dk\)](https://regionsyddanmark.dk). I kan også læse mere om de nyeste analyser fra Region Syddanmark på vores hjemmeside, som måske kan være relevante i jeres kommende arbejde, herunder nøgletal fra KONTUR, analysen *Kulturen i Syddanmark: Deltagelse, livskvalitet og sociale relationer* og analysen *Det attraktive liv i landdistrikterne*.

Med venlig hilsen

Jørgen Bjelskou
Koncerndirektør

Høringssvar modtaget fra Fanø Kommune den 25.1.2023.

VS: Beslutning vedr LAG strategi - Meddelelse (HTML)

VS: Beslutning vedr LAG strategi

Jacob Kristian Bay <bgseb@fanoe.dk>
Til: Lisbeth Linding
Du trådte på denne meddelelse den 25-01-2023 11:23.

Hermed Fanø Kommunes høringssvar.

Venlig hilsen

Jacob Kristian Bay
Konsulent

Udvikling og kultur
Skolevej 5-7 6720 Fanø
Direkte +45 76 66 06 45 Mobil +45 26 18 45 52
E-mail bjgseb@fanoe.dk Web www.fanoe.dk

 Fanø Kommune

Fra: Søren Abildtrup <bsesa@fanoe.dk>
Sendt: 23. januar 2023 20:51
Til: Jacob Kristian Bay <bgseb@fanoe.dk>
Emne: Beslutning vedr LAG strategi

Chefgruppen drøftede forslag til udviklingsstrategi for LAG Fanø-Varde og chefgruppen anerkender en flot udviklingsstrategi som matcher Fanø Kommunes politikker og strategier.

Venlig hilsen

Søren Abildtrup
Kommunaldirektør

Fanø Kommune
Skolevej 5-7 6720 Fanø
Direkte +45 76 66 06 51 Mobil +45 20 44 99 12
E-mail bsesa@fanoe.dk Web www.fanoe.dk

 Fanø Kommune

**Varde
Kommune**

Forvaltningen finder det positivt, at strategiens indsatsområder hænger godt sammen med Varde Kommunes vision og byrådsgrundlaget i forhold til lokaludvikling, grøn omstilling og bosætning.

Retsgrundlag

Bekendtgørelse om oprettelse af lokale aktionsgrupper:
<https://www.retsinformation.dk/eli/ta/2022/710>

Økonomi

Ingen

Høring

Der har været inddragelse af lokale interessenter og borgere i forbindelse med udarbejdelsen af strategien.

Anbefaling

Forvaltningen anbefaler,

at drøfte LAG Fanø-Vardes udviklingsstrategi og udarbejde et høringssvar.

Beslutninger

Direktionen den 18-01-2023

Borgmester Mads Sørensen deltog i mødet.

Direktionen mener, at dette er et godt bud på en udviklingsstrategi, og har ikke yderligere kommentarer. Sagen sendes til Udvalget for Økonomi og Erhverv til orientering.

Fraværende

.

Udvalget for Økonomi og Erhverv den 01-02-2023

Orienteringen blev taget til efterretning.

Fraværende

Julie Gottschalk

Beslutninger udfyldes automatisk af systemet

Bilag

1. Lokal udviklingsstrategi Fanø Varde 2023-2027 (7445177 - EMN-2023-00133)